

1. A crise do Antigo Réxime.

I. Características do Antigo Réxime

O Antigo Réxime define o sistema político, social e económico que caracterizou a maior parte de Europa entre os séculos XVI e XVIII. Estaba baseado en tres piares esenciais que se complementaban e se reforzaban mutuamente: unha sociedade estamental, unha monarquía absoluta e unha economía predominantemente agraria e de subsistencia.

Sociedade Estamental: xerarquía e privilexio

A Sociedade Estamental foi a forma de organización social predominante en Europa durante o **Antigo Réxime**, aproximadamente desde o século XV ata a chegada da Revolución Francesa en 1789. A súa característica fundamental non era a riqueza nin o mérito individual, senón a pertenza a un grupo definido pola orixe ou o nacemento. Era un sistema ríxido, sen case mobilidade social, no que a lei non trataba a todas as persoas por igual.

Esta sociedade estaba dividida en tres grandes grupos, coñecidos como **estamentos**: a Nobreza, o Clero e o Terceiro Estado.

1. A Nobreza: o estamento privilexiado por sangue

A Nobreza constituía a elite social e militar da sociedade. A súa posición non dependía do seu traballo, senón do seu nacemento. A súa función tradicional era a de defender militarmente o reino, aínda que co tempo este rol foi diminuindo en importancia.

- **Privilexios xurídicos e económicos:** Os nobres non pagaban impostos directos e posuían grandes extensións de terra. Ademais, gozaban de **dereitos señoriais**, o que lles permitía impartir xustiza nos seus territorios, cobrar peaxes, e ter monopolios sobre elementos como muiños ou fornos, dos que o pobo tiña que facer uso pagando. Podían ter cacerías privadas, levar espada e reservábanse os postos máis importantes na administración e no exército.
- **División interna:** Non toda a nobreza era igual. Existía unha **alta nobreza** (duques, marqueses) con enormes propiedades e grande influencia política, e unha **baixa nobreza** (hidalgos) con menos recursos, pero que mantiña os seus privilexios sociais.

2. O Clero: a forza espiritual e económica

O Clero, formado polos membros da Igrexa (sacerdotes, monxes, frades, bispos...), era o segundo estamento privilexiado. A súa función era a de guiar espiritualmente a sociedade e administrar os sacramentos.

- **Fontes de riqueza e poder:** A Igrexa posuía vastas propiedades de terras, non pagaba impostos e tiña dereitos exclusivos. O máis coñecido era o **diezmo**, un imposto que representaba a décima parte de todas as colleitas, que o pobo estaba obrigado a entregar. Isto facía do clero un dos estamentos máis ricos.

- **Clero secular e regular:** O clero tamén tiña as súas propias divisións. O **clero secular** vivía en contacto coa poboación (sacerdotes de parroquias), mentres que o **clero regular** vivía en conventos e mosteiros, seguindo unha regra (monxes e monxas).

3. O Terceiro Estado: a maioría non privilexiada

O Terceiro Estado, tamén coñecido como o **pobo chan**, era o estamento máis numeroso, representando máis do 90% da poboación. Era un grupo moi heteroxéneo e diversificado, que abarcaba dende os máis pobres ata os máis ricos sen privilexios.

- **A Burguesía:** Era a parte máis dinámica e influente do Terceiro Estado. Composta por comerciantes, banqueiros e artesáns enriquecidos, a burguesía comezaba a acumular grandes fortunas co desenvolvemento do comercio e das finanzas. A pesar do seu poder económico, carecía de poder político e seguía sometida aos impostos. Foi este grupo o que liderou as revolucións que poñerían fin ao Antigo Réxime.
- **Os Campesiños:** Eran o grupo máis numeroso. Vivían en condicións precarias, traballando as terras da nobreza e do clero, e estaban sometidos a numerosos impostos, como o diezmo e as rendas señoriais. A pesar do seu esforzo, a súa situación era de dependencia e pobreza.
- **Outros grupos:** Tamén incluía a xentes humildes das cidades (criados, obreiros, etc.), que vivían con salarios mínimos e en condicións de subsistencia.

Monarquía Absoluta

A **Monarquía Absoluta** foi a forma de goberno máis estendida en Europa entre os séculos XVI e XVIII, coincidindo coa época da Sociedade Estamental. Neste sistema, todo o poder do Estado (executivo, lexislativo e xudicial) estaba concentrado na figura do **monarca**, quen o exercía de forma ilimitada sobre os seus súbditos. A súa autoridade non estaba suxeita a ningún control nin limitación.

Esta forma de goberno baseábase en dous alicerces ideolóxicos principais.

1. Poder absoluto do monarca

O rei era a máxima autoridade. Tiña o control sobre o goberno, as leis, a xustiza, o exército e a facenda. Non existía a **separación de poderes** (algo que si veremos nas revolucións liberais), polo que o monarca podía facer as leis, executalas e xulgar o seu incumprimento. Non estaba obrigado a render contas a ninguén, e non había institucións (como parlamentos ou cortes) que puidesen limitar a súa vontade.

- **O exemplo de Luís XIV:** O mellor exemplo de monarca absoluto foi **Luís XIV de Francia**, coñecido como o "Rei Sol". A súa frase "O Estado son eu" (L'E'tat, c'est moi) resume perfectamente a idea de que a súa persoa e a do Estado eran a mesma cousa. Baixo o seu reinado, Francia acadou un gran poder militar e cultural, pero tamén se consolidou un sistema de poder centralizado e sen control.
- **Control total:** Para manter este poder, os monarcas absolutos crearon unha burocracia e un exército permanentes, directamente dependentes do rei. Deste xeito, podían controlar e

recadar impostos, asegurar as fronteiras e manter a orde interna, suprimindo calquera tipo de oposición.

2. Dereito Divino

Para lexitimar este poder tan grande e facelo incuestionable, os monarcas absolutos utilizaron a teoría do **Dereito Divino**. Segundo esta idea, o poder do rei non procedía do pobo, senón que lle fora outorgado directamente por Deus.

- **Poder incuestionable:** Se o rei era o representante de Deus na Terra, opoñerse á súa vontade significaba ir contra a vontade divina. Esta crenza facía que o seu poder fose sacralizado e indiscutible, e permitía que a Igrexa o apoiase publicamente, reforzando así a súa autoridade.
- **A unión coa Igrexa:** A Igrexa xogou un papel crucial na xustificación do absolutismo, predicando a obediencia ao rei como un deber cristián. A cambio, a Igrexa mantiña a súa posición privilexiada na sociedade e o seu control sobre a educación e a moral.

A decadencia do absolutismo

Aínda que o absolutismo foi a forma de goberno dominante, comezou a ser cuestionado coa chegada da **Ilustración** no século XVIII. Filósofos como Montesquieu ou Rousseau defenderon ideas opostas: a separación de poderes, a soberanía popular e o goberno baseado na razón e non no dereito divino. Estas ideas serían o motor das revolucións (como a americana e a francesa) que poñerían fin ao Antigo Réxime e á monarquía absoluta, dando paso ao liberalismo e a monarquía parlamentaria.

Economía Agraria

A economía do **Antigo Réxime** era fundamentalmente agraria e rural. Entre o 80% e o 90% da poboación vivía no campo e dependía da agricultura para a súa subsistencia. A terra era a principal fonte de riqueza, pero a súa produtividade era moi baixa.

- **Técnicas rudimentarias:** As técnicas e ferramentas de cultivo eran as mesmas que se usaban durante a Idade Media (o arado romano, a forza animal...). A rotación de cultivos, a miúdo trienal, deixaba unha parte da terra en barbeito (sen cultivar) cada ano para que se recuperase, o que limitaba a produción.
- **Dependencia do clima:** As colleitas dependían case por completo das condicións meteorolóxicas. Cando había períodos de choivas excesivas ou de seca, a produción caía drasticamente, provocando crises de subsistencia, fames e un aumento da mortalidade.

O sistema señorial e a propiedade da terra

A estrutura da propiedade da terra era a base do sistema feudal. A maior parte da terra estaba en mans de grupos privilexiados: a **nobreza** e o **clero**. Estas propiedades, chamadas **señoríos**, podían ser de dous tipos:

- **Señorío territorial:** A terra era propiedade do nobre ou do clérigo. Os campesiños non eran donos da terra que traballaban, e debían pagar rendas polo seu uso, xa fosen en diñeiro, en produtos (como parte da colleita) ou en traballo gratuito (corveas).
- **Señorío xurisdiccional:** O señor exercía o seu poder xudicial e de goberno sobre os habitantes dun territorio. Os campesiños estaban sometidos á súa autoridade e debían pagar polo uso de servizos como o muíño, o forno ou a ponte. O nobre tamén cobraba impostos e impartía xustiza.

A pesar de que a servidume medieval (a adscrición á terra) xa non era tan común, a maioría dos campesiños vivían nunha situación de dependencia e pobreza, sen posibilidades de mellorar a súa vida ou de acceder á propiedade da terra.

Unha industria e un comercio limitados

A industria e o comercio eran secundarios e tiñan moitas limitacións.

- **Artesanía controlada polos gremios:** A produción artesanal estaba totalmente controlada polos **gremios**, asociacións de mestres dun mesmo oficio (zapateiros, tecedores, ferreiros...). Os gremios controlaban a calidade, os prezos e o número de artesáns que podían exercer, impedindo a libre competencia e a innovación.
- **Comercio con barreiras:** O comercio estaba freado por moitos obstáculos, como as **alfándegas internas**, que obrigaban a pagar impostos ao pasar dunha rexión a outra. As infraestruturas eran escasas e rudimentarias, o que facía que o transporte fose lento e caro.
- **Aparición do Mercantilismo:** Para protexer os seus produtos e acumular riqueza, os estados absolutos aplicaron políticas **mercantilistas**. O mercantilismo baseábase na idea de que a riqueza dun país se medía pola cantidade de metais preciosos (ouro e prata) que tiña. Para conseguilos, os gobernos fomentaban as exportacións e limitaban as importacións, impondo altas taxas aduaneiras aos produtos estranxeiros.

A falta de innovación, a dependencia do campo e as limitacións ao comercio e á industria mantiveron a economía nun estado de atraso, o que acabaría por ser un dos motivos das grandes revolucións do século XVIII.

II. A Ilustración: Ideas Transformadoras

A Ilustración foi un movemento cultural e intelectual do século XVIII que propuxo o uso da **razón** para cuestionar as bases do Antigo Réxime. Os seus ideais sentaron as bases para as futuras revolucións e para o mundo moderno.

Principais Pensadores

A **Ilustración** foi un movemento intelectual e cultural que se desenvolveu en Europa durante o século XVIII, coñecido como o "Século das Luces". Os pensadores ilustrados crían no poder da razón para combater a ignorancia e a superstición e defenderon ideas revolucionarias que acabarían por derrubar o Antigo Réxime. As súas ideas centrais resumíanse na defensa da **liberdade**, a **igualdade** e a **propiedade**.

Destacan tres figuras clave, coñecidas como os pais do liberalismo político:

1. Montesquieu (1689–1755): a separación de poderes

O barón de Montesquieu foi un pensador francés cuxa obra máis influente foi **O Espírito das Leis**. Nela, analizou as diferentes formas de goberno e defendeu un sistema que limitase o poder do monarca para evitar a tiranía e o despotismo.

- **O principio da separación de poderes:** Montesquieu propuxo dividir o poder do Estado en tres ramas independentes para que se vixiasen e controlasen mutuamente.
 - **Poder lexislativo:** Encargado de facer as leis. Debe residir nun Parlamento ou Asemblea.
 - **Poder executivo:** Encargado de aplicar as leis e gobernar. Debe residir no monarca ou goberno.
 - **Poder xudicial:** Encargado de xulgar e facer xustiza. Debe estar en mans de xuíces e tribunais independentes.

Esta idea converteuse na pedra angular do **liberalismo político** e foi a base de case todas as constitucións democráticas modernas.

2. Voltaire (1694–1778): a liberdade e a tolerancia

François-Marie Arouet, coñecido como Voltaire, foi un dos intelectuais máis importantes do seu tempo. Foi un defensor incansable das liberdades individuais e un crítico feroz do absolutismo e da intolerancia relixiosa.

- **Crítica ao absolutismo:** Voltaire avogaba por unha **monarquía constitucional** na que o rei tivese o poder limitado por un parlamento e as leis. Consideraba que o absolutismo era arbitrario e non respectaba os dereitos dos cidadáns.
- **Defensa das liberdades:** Voltaire é coñecido pola súa loita pola **liberdade de expresión** e a **tolerancia relixiosa**. Unha das súas frases máis famosas resume o seu pensamento: "Non estou de acordo co que dis, pero darei a min~a vida para defender o teu dereito a dicilo." Criticou abertamente o dogmatismo e a intolerancia da Igrexa católica.

3. Rousseau (1712–1778): a soberanía popular

Jean-Jacques Rousseau foi un pensador suízo que tivo un impacto enorme no pensamento político. A súa obra máis influente, **O Contrato Social**, introduciu a idea de que a autoridade do goberno non reside no rei, senón no pobo.

- **A soberanía popular:** Rousseau defendía que o poder reside no conxunto dos cidadáns, que actúan en conxunto a través da **vontade xeral**. Os gobernantes son simplemente representantes dese poder, e o seu goberno baséase nun pacto social entre os individuos.
- **O Contrato Social:** Segundo esta teoría, os individuos ceden parte das súas liberdades a un goberno para garantir a protección dos seus dereitos e o benestar común. Se o goberno non respecta a vontade xeral, o pobo ten o dereito a substituílo.

As ideas de Rousseau foron fundamentais para a **Revolución Francesa** e influíron profundamente no desenvolvemento das democracias modernas.

Impacto das Ideas Ilustradas

As ideas da Ilustración non se quedaron só no ámbito de filósofos e intelectuais. Grazas ao auxe da **imprensa** e a un aumento na alfabetización, estas ideas propagáronse rapidamente por toda Europa, sementando as sementes da revolución.

- **Libros e enciclopedias:** A gran obra da Ilustración foi a **Enciclopedia**, dirixida por Diderot e d'Alembert. Este monumental compendio de coñecementos recollía as ideas ilustradas e poñía a ciencia e a razón por riba da tradición e a superstición. A Enciclopedia, xunto con outras publicacións, permitiu que as ideas ilustradas chegasen a un público máis amplo, en especial á burguesía, que as acolleu con entusiasmo.
- **Salóns literarios e cafés:** As ideas discutíanse en **salóns literarios** (reunións sociais organizadas por mulleres da alta sociedade), así como en cafés e clubs, onde a xente se atopaba para debater sobre política, filosofía e arte. Estes espazos convertéronse en centros de debate e de difusión de ideas críticas co sistema.

A crítica ao Antigo Réxime

A Ilustración non só propuxo novas ideas, senón que tamén atacou frontalmente os tres alicerces do Antigo Réxime, expoñendo as súas contradicións e inxustizas.

- **Crítica ao absolutismo:** Os ilustrados atacaron o absolutismo porque negaba a liberdade e concentraba todo o poder nunha soa persoa, o monarca. Fronte ao **poder divino**, defendían a **separación de poderes** e a **soberanía popular**, que suxire que o poder reside no pobo. Querían un sistema de goberno máis xusto, baseado en leis e non na vontade do rei.
- **Crítica á sociedade estamental:** A Ilustración promovía a **igualdade** de todos os seres humanos ante a lei e a razón. Isto estaba en total oposición á sociedade estamental, que xustificaba a desigualdade e os privilexios por nacemento. Os ilustrados defenderon o mérito individual e a capacidade das persoas como único criterio para ascender socialmente, criticando a posición privilexiada da nobreza e do clero.
- **Crítica á economía agraria:** Fronte a un sistema que estaba estancado e limitado polos gremios e a propiedade da terra en mans dos privilexiados, os ilustrados defenderon a **liberdade económica** e a **libre iniciativa**. Crían que a prosperidade viña da industria e do comercio, e non só da terra. Propuxeron reformas para modernizar a economía e liberar as forzas do mercado.

A promoción da razón e o progreso

O motor de todo o pensamento ilustrado era a fe incondicional na **razón** e no **progreso**.

- **Razón e coñecemento:** Os ilustrados crían que o coñecemento e a educación eran as ferramentas para liberar ao ser humano da ignorancia e do dogmatismo relixioso. Por iso, promoveron a **ciencia**, a investigación e a educación pública.

- **O obxectivo da felicidade:** O obxectivo final do progreso non era só a riqueza, senón a felicidade do individuo e da sociedade. A través da razón, a humanidade podería alcanzar un estado de benestar e harmonía social.

As ideas da Ilustración sementaron o descontento entre a burguesía e outras clases sociais, que non tiñan acceso ao poder político a pesar da súa crecente riqueza e importancia. Este movemento de pensamento foi o principal catalizador ideolóxico das grandes revolucións liberais que estalarían a finais do século XVIII.

III. O Despotismo Ilustrado: Reformas Limitadas

Ante o avance imparable das ideas da **Ilustración**, algúns monarcas europeos do século XVIII adoptaron certos principios deste movemento. Esta forma de goberno, coñecida como **Despotismo Ilustrado**, non tiña como obxectivo renunciar ao seu poder, senón fortalecer a monarquía e o Estado a través de reformas que mellorasen a administración, a economía e a educación.

A frase que mellor resume a súa filosofía é "**Todo para o pobo, pero sen o pobo**". Isto significa que os monarcas implementaban cambios que consideraban beneficiosos para a sociedade, pero sen consultar nin permitir a participación dos seus súbditos.

As características do Despotismo Ilustrado

Aínda que os reis seguían a ser absolutos, o seu xeito de gobernar cambiou. Considerábanse os **primeiros servidores do Estado**, e non os seus donos. As reformas que impulsaron tocaban varios ámbitos:

- **Reformas Administrativas e Económicas:**
 - **Centralización:** Creouse unha burocracia máis eficiente e centralizada para xestionar mellor o reino.
 - **Mellora da economía:** Fomentouse a agricultura, introducíronse novas técnicas de cultivo e liberáronse os prezos dalgúns produtos, especialmente dos cereais. Promoveuse tamén a industria e o comercio.
 - **Obras públicas:** Construíronse estradas, canles e portos para mellorar as comunicacións e o comercio.
- **Reformas Educativas e Sociais:**
 - **Fomento da ciencia e a educación:** Os monarcas crearon universidades e academias científicas para promover o coñecemento e as artes.
 - **Limitación do poder da Igrexa:** Tentouse reducir o poder da Igrexa e do clero, por exemplo, expulsando os xesuítas ou controlando a Inquisición.

Entre os monarcas despóticos ilustrados máis coñecidos están **Carlos III de España**, quen impulsou importantes reformas urbanísticas e económicas; **Frederico II de Prusia**, un gran estratega militar e promotor da tolerancia relixiosa; e **Catarina a Grande de Rusia**, que tentou modernizar o seu vasto imperio.

Os límites e as contradicións do movemento

A pesar das súas boas intencións, o Despotismo Ilustrado non foi capaz de solucionar os problemas de fondo do Antigo Réxime. O maior límite foi a súa negativa a romper coa estrutura social e política.

- **Mantemento do Poder Absoluto:** O maior límite do despotismo ilustrado foi a **negativa dos monarcas a compartir o poder** ou a aceptar a soberanía popular. Unha vez que as reformas ameazaban a súa autoridade, detíñanse. Os dereitos políticos, como a liberdade de expresión e a participación no goberno, seguían a estar vedados aos cidadáns.
- **Resistencia dos Privilexiados:** As reformas que impulsaba o monarca a miúdo prexudicaban os intereses da **nobreza** e do **clero**, que se opuxeron activamente a calquera cambio que supuxese a perda dos seus dereitos e privilexios fiscais ou xurisdicionais.

O despotismo ilustrado foi un intento de modernización **desde arriba**, pero a súa incapacidade para democratizar o poder e a súa oposición a eliminar os privilexios da sociedade estamental fixeron que non puidese evitar as grandes revolucións liberais que estalarían a finais do século XVIII.

IV. Revolución Americana: o nacemento dunha nova nación

A **Revolución Americana** (1775-1783) foi un conflito que enfrontou ás trece colonias británicas en Norteamérica coa súa metrópole. Non foi só unha guerra de independencia, senón tamén a primeira revolución que puxo en práctica as ideas da **Ilustración**, creando un novo modelo de Estado baseado na liberdade, a igualdade e a soberanía popular.

As causas da revolución

O descontento nas colonias non foi inmediato, senón que se foi acumulando debido a varias razóns:

- **Aumento dos impostos e restricións económicas:** Tras a **Guerra dos Sete Anos** (1756-1763), na que Gran Bretaña obtivo unha gran vitoria pero quedou cunha enorme débeda, o goberno británico decidiu que as colonias debían contribuír máis ao financiamento do imperio. Impuxéronse novos impostos e leis, como a **Lei do Selo** e os **impostos sobre o té**. Os colonos sentíanse discriminados, pois non tiñan representantes no Parlamento británico. O lema "**no taxation without representation**" (non hai impostos sen representación) converteuse no berro de guerra da revolución.
- **Difusión das ideas ilustradas:** As ideas de pensadores como **John Locke** e **Montesquieu** estendéranse rapidamente polas colonias. Defendían o dereito á vida, á liberdade e á propiedade. Estes principios inspiraron aos colonos a avogar polo **autogoberno** e a opoñerse a un goberno que consideraban tiránico.

A loita pola independencia

O conflito escalou con protestas como o **Boston Tea Party** (1773) e culminou en guerra aberta en 1775.

- **A Declaración de Independencia (1776):** O 4 de xullo de 1776, os representantes das trece colonias, reunidos en Filadelfia, asinaron a **Declaración de Independencia**. Este

documento, redactado principalmente por **Thomas Jefferson**, é un dos textos políticos máis importantes da historia. Proclama que "todos os homes son creados iguais" e posúen dereitos "inalienables" como a vida, a liberdade e a busca da felicidade.

- **O apoio de Francia e España:** As colonias, lideradas por **George Washington**, conseguiron o apoio militar e financeiro de **Francia e España**, inimigos históricos de Gran Bretaña. A súa axuda foi crucial para a vitoria final dos colonos na **batalla de Yorktown** (1781), que forzou aos británicos a negociar a paz.

A creación dun novo modelo de estado

Tras gañar a guerra, as trece colonias asinaron o **Tratado de París (1783)**, recoñecendo a súa independencia. A partir de aí, tiveron que decidir como gobernar a súa nova nación. A **Constitución de 1787** foi a solución, creando un novo sistema político que serviría de modelo para o resto do mundo.

- **A República Federal:** A Constitución estableceu un **goberno federal**, onde os poderes se compartían entre o goberno central e os estados. Era unha **república**, sen monarca, coa **soberanía no pobo**.
- **Separación de poderes:** A teoría de Montesquieu foi levada á práctica por primeira vez de forma oficial. O goberno dividiuse en tres poderes independentes que se equilibran entre si:
 - **Poder executivo:** Reside no **Presidente** (o primeiro foi George Washington).
 - **Poder lexislativo:** Reside no **Congreso** (formado pola Cámara de Representantes e o Senado).
 - **Poder xudicial:** Reside no **Tribunal Supremo**.
- **A Declaración de Dereitos:** A Constitución incorporou unha **Declaración de Dereitos** que garantía as liberdades individuais, como a **liberdade de expresión**, a **liberdade de prensa** e a **liberdade de relixión**.

A Revolución Americana demostrou que os ideais ilustrados non eran só teorías, senón que podían ser aplicados para crear un goberno xusto e libre, baseado nos dereitos do ser humano. O seu éxito inspirou directamente a **Revolución Francesa** e outros movementos liberais en todo o mundo.

V. Revolución Francesa: Un Cambio Radical

A **Revolución Francesa** (1789-1799) foi un dos eventos máis importantes da historia. A diferenza da Revolución Americana, foi unha revolución social e política que logrou acabar coa **monarquía absoluta** e coa **sociedade estamental** en Francia, e o seu impacto estendeuse por todo o mundo.

As causas da revolución

A Revolución foi o resultado dunha combinación de factores:

- **Crise social:** A sociedade estamental creaba unha enorme desigualdade. A **nobreza** e o **clero** gozaban de grandes privilexios e non pagaban impostos, mentres que o **Terceiro Estado**, que representaba a case totalidade da poboación, cargaba con todos os impostos e a falta de

dereitos políticos. A **burguesía**, cada vez máis rica e educada, sentíase frustrada por non poder participar na política.

- **Crise económica:** Francia pasaba por unha grave crise. Os gastos da corte, as guerras (como a axuda aos americanos na súa revolución) e as malas colleitas provocaron un enorme déficit e a suba do prezo dos alimentos. A fame e o descontento estendéronse entre a poboación.
- **Crise política e ideolóxica:** A monarquía absoluta de **Luís XVI** non era capaz de solucionar os problemas. A difusión das **ideas ilustradas** (soberanía popular, separación de poderes) fixo que a xente cuestionase a lexitimidade do absolutismo e a estrutura da sociedade.

Fases da Revolución (1789-1799)

A Asemblea Nacional Constituínte (1789-1791)

Ante a crise, o rei convocou os **Estados Xerais** en maio de 1789 para subir os impostos. O Terceiro Estado, en desacordo co sistema de voto (un voto por estamento), separouse e proclamouse **Asemblea Nacional Constituínte**, xurando non disolverse ata dotar a Francia dunha constitución.

- **Toma da Bastilla:** O 14 de xullo de 1789, o pobo de París asaltou a prisión da Bastilla, un símbolo do poder real. Este acto non foi só unha simple toma de poder, senón un acto simbólico que marcaba o inicio da revolución popular.
- **Abolición do Antigo Réxime:** En agosto, a Asemblea aboliu os privilexios e as cargas señoriais. O 26 de agosto aprobouse a **Declaración dos Dereitos do Home e do Cidadán**, un documento fundamental que establece a liberdade, a igualdade e a propiedade como dereitos universais.

A caída da monarquía e a Primeira República (1792-1794)

As tensións co rei e o inicio da guerra contra as monarquías europeas (que temían o contaxio revolucionario) levaron á radicalización.

- **Proclamación da República:** En 1792, a monarquía foi abolida e proclamouse a **Primeira República Francesa**. En 1793, o rei Luís XVI e a raíña María Antonieta foron executados.
- **O Terror:** Para defender a Revolución, o goberno radical dos **xacobinos**, liderado por **Robespierre**, estableceu o "Comité de Salvación Pública". Esta etapa, coñecida como **O Terror**, perseguíu e executou miles de opositores, reais ou supostos.

O Directorio e o fin da revolución (1795-1799)

A etapa do Terror foi moi violenta e, tras a caída e execución de Robespierre, o poder pasou a un goberno moderado, o **Directorio**. Este réxime tentou estabilizar o país, pero era inestable e corrupto. Finalmente, en 1799, o xeneral **Napoleón Bonaparte** deu un golpe de Estado, pondo fin á revolución e establecendo unha nova forma de goberno.

O inmenso impacto e legado da revolución

A Revolución Francesa cambiou a historia para sempre.

- **Fin do Antigo Réxime:** Destruíu a sociedade estamental e o absolutismo en Francia. A soberanía popular e o goberno representativo substituíron o poder do monarca.
- **Difusión das ideas revolucionarias:** As ideas de liberdade, igualdade e **nacionalismo** espalláronse por toda Europa grazas aos exércitos franceses. Inspiraron movementos revolucionarios en moitos países e cambiaron o mapa político de Europa.
- **Nacemento da política moderna:** Estableceu as bases da política actual, coa división de partidos (esquerda e dereita), o concepto de cidadanía e a idea de que o poder emana do pobo.

VI. Napoleón: do caos revolucionario á construción dun imperio.

O xeneral **Napoleón Bonaparte** (1769-1821) puxo fin ao caos da Revolución Francesa cun **golpe de Estado en 1799**, establecendo un réxime autoritario. Inicialmente como Cónsul e despois como **Emperador** en 1804, Napoleón consolidou moitos dos logros da Revolución, como a igualdade xurídica e a abolición dos privilexios, pero tamén creou un vasto imperio a través das **Guerras Napoleónicas**.

A súa figura é complexa, xa que foi á vez o herdeiro da Revolución e un monarca absoluto. Aínda que gobernou sen oposición, as súas reformas modernizaron Francia e serviron de modelo para moitos outros países, exportando as ideas revolucionarias por toda Europa.

As Guerras Napoleónicas e a expansión de Francia

Desde 1803 ata 1815, Francia estivo case continuamente en guerra contra unha serie de coalicións de potencias europeas. Napoleón demostrou ser un xenio militar e, grazas ás súas vitorias, logrou crear o maior imperio europeo dende o Imperio Romano.

- **Dominio Francés:** A través de campañas como Austerlitz, Jena ou Wagram, Napoleón conquistou case toda Europa, dende España ata Rusia. As súas vitorias militares levaron á creación dunha serie de **reinos satélite** e a disolución de vellos reinos do Antigo Réxime. En España, por exemplo, colocou ao seu irmán Xosé I no trono.
- **Difusión das ideas revolucionarias:** A pesar de ser un monarca autoritario, Napoleón **exportou as ideas da Revolución** nos territorios que controlaba. Impuxo a igualdade xurídica, a abolición dos privilexios feudais e a liberdade de comercio. Porén, as súas conquistas tamén despertaron o **sentimento nacionalista** nos pobos europeos, que querían a súa propia independencia e non un goberno imposto por Napoleón.

O legado de Napoleón: as reformas que cambiaron Europa

A maior contribución de Napoleón non foi o seu imperio, senón as reformas que consolidaron os principios da Revolución.

- **O Código Napoleónico:** A súa maior achega foi o **Código Civil de 1804**, que unificou as leis e serviu de modelo para as lexislacións de moitos países. Este código garantiu a

igualdade ante a lei, a liberdade individual, o dereito á propiedade e o **matrimonio civil**, principios que hoxe en día consideramos esenciais.

- **Centralización Administrativa:** Napoleón modernizou o Estado francés, creando unha administración centralizada e eficiente. Estableceu a figura dos **prefectos** para controlar os departamentos, centralizou as finanzas co Banco de Francia e creou un sistema educativo uniforme e laico.

A caída do imperio e a restauración monárquica

O seu imperio era insostible. As continuas guerras e a resistencia dos pobos oprimidos esgotaron os recursos e espertaron o rexeitamento en toda Europa.

- **A derrota en Rusia (1812):** O seu maior erro foi a invasión de Rusia en 1812. O rigoroso inverno e a táctica de "terra queimada" do exército ruso forzaron a retirada das tropas francesas. A campaña resultou nun desastre militar total, do que só sobreviviu unha pequena parte do seu exército.
- **A batalla de Waterloo (1815):** Tras a súa primeira abdicación e un breve regreso ao poder, unha coalición de exércitos europeos, liderada polo Reino Unido e Prusia, derrotou definitivamente a Napoleón na **batalla de Waterloo**. Napoleón foi exiliado á illa de Santa Elena, onde morrería en 1821.

O Congreso de Viena e o nacemento da Idade Contemporánea

Tras a caída de Napoleón, as potencias europeas reuníronse no **Congreso de Viena (1815)** para restaurar as antigas monarquías e intentar devolver a Europa a situación anterior á Revolución Francesa. A pesar deste intento, as ideas liberais e nacionalistas xa se estenderan, e o camiño cara á **Idade Contemporánea** estaba aberto.